

URADNI PREDLOG PRIPOMB IN DOPOLNITEV · PRVA OBRAVNAVA

Od sklada za *pokojnine* k skladu *demografske* *odpornosti* Slovenije

Pripombe, dopolnitve in izvedbeni predlogi Inštituta za demografsko prihodnost k predlogu Zakona o Nacionalnem demografskem skladu (EVA 2026-1611-0061).

PREDLAGATELJ PRIPOMB

Inštitut za demografsko prihodnost, zavod, Litija (NEO ARK 2035)

NASLOVNIK

Ministrstvo za finance RS · Državni zbor RS · Vlada RS

ŠIFRA DOKUMENTA

PRIP-ZNDS-2026-01

DATUM

14. julij 2026 · različica 1.0

POT VLOŽITVE

Portal eDemokracija (rok javne obravnave: 21. 7. 2026)
· poslanske skupine DZ · Odbor za finance

KONTAKTNI OSEBI

Aleksandar Uglješić, direktor · Žiga Florjan Sedevčič,
soustanovitelj

Predlagani zakon je pravilen finančni odgovor na napačno zastavljeno vprašanje. Vprašanje ni samo, *kako plačati račune staranja*, temveč *kako naj država pravočasno razvije rešitve, ki bodo te račune sploh obvladljive*.

0. Epistemska opomba in metodološka disciplina

Kako beremo trditve v tem dokumentu

Inštitut za demografsko prihodnost dosledno ločuje med tem, kaj je izmerjeno, kaj je ocenjeno, kaj je domneva in kaj je scenarij. Ta ločnica je pogoj verodostojnosti demografske razprave, ki je v javnem prostoru pogosto preveč čustvena in premalo natančna. V dokumentu uporabljamo štiri oznake:

Oznaka	Pomen
PODATEK	Preverljiva vrednost iz uradnega vira (SURS, Eurostat, ZPIZ, OECD, IPSS, predlog zakona).
OCENA	Izračun ali sklep inštituta, izpeljan iz podatkov; metoda je razvidna.
HIPOTEZA	Razlaga vzročnosti, ki je znanstveno utemeljena, a še ni dokončno dokazana.
SCENARIJ	Pogojna projekcija: »če se zgodi A, se lahko zgodi B«. Ni napoved.

UREDNIŠKO POJASNILO O TONU

Inštitut ne uporablja katastrofičnih formulacij. Ne trdimo, da je izumrtje neizbežno, ker takšna trditev ni podprta z osrednjimi demografskimi projekcijami in bi oslabila utemeljeno kritiko zakona. Trdimo naslednje: **PODATEK** razvite družbe vstopajo v obdobje dolgotrajnega krčenja, staranja in zmanjševanja reprodukativnega jedra prebivalstva. Odločilno vprašanje ni *ali*, temveč *kako hitro*, s *kakšnimi posledicami* in *kako pripravljene* bodo posamezne države.

1. Povzetek za odločevalce

Deset predlogov na eni strani

Inštitut za demografsko prihodnost **podpira ustanovitev Nacionalnega demografskega sklada**. Hkrati ugotavljamo, da je predlog v sedanji obliki predvsem instrument pokojninskega financiranja in upravljanja državnega premoženja, ne pa instrument demografske prilagoditve. Sklad, ki nosi ime »demografski«, mora imeti tudi demografsko funkcijo, ki je merljiva, financirana in nadzorovana.

Št.	Predlog	Poseg v zakon	Namen
P1	Razširitev namena sklada	1. člen, 2. odstavek	Pojem »izboljšanje demografske slike« je nedoločen; zakon mora povedati, kaj to pomeni in s čim se dosega.
P2	Program demografske odpornosti in prilagoditve	nov 31.a člen	Namenski razvojni program sklada z osmimi stebri financiranja.
P3	Stalni vir financiranja programa	31. in 32. člen	5 % dividend, brez posega v delež ZPIZ; neodvisno od letne politične presoje.
P4	Strokovni svet za demografsko prihodnost	41. člen, nov 41.a člen	Nadzorni svet zahteva finančne kompetence, ne pa demografskih. To je vsebinska vrzel.
P5	Letno poročilo o demografskem učinku	54. in 57. člen	Sklad naj poroča tudi o demografiji, ne le o donosu.
P6	Odprti in konkurenčni razpisi	nov 31.b člen	Nobena organizacija, tudi naša ne, ne sme biti vnaprej določen prejemnik.
P7	Prazni stavbni fond kot demografsko sredstvo	2. in 25. člen	Namenske nepremičnine naj vključujejo prenovo praznih objektov za mlade družine in oskrbo.
P8	Demografska podatkovna infrastruktura	nov 31.a člen, 1. steber	Občinske projekcije in zgodnje opozarjanje kot javna infrastruktura odločanja.
P9	Nacionalni program demografskih kadrov	nov 31.a člen, 4. steber	Brez ljudi, ki znajo brati demografijo, noben sklad ne bo znal porabiti denarja pametno.
P10	Pilotna faza 2027-2030 in klavzula pregleda	prehodne določbe	Program se najprej preizkusi, izmeri in šele nato razširi.

KLJUČNI FINANČNI IZRAČUN

PODATEK Predlog zakona navaja za leto 2027 načrtovanih 296 milijonov evrov dividend naložb RS v upravljanju SDH; 40 % tega (118 milijonov evrov) se vplača v ZPIZ, 40 % pa se trajno akumulira.

OCENA Predlagani namenski delež 5 % dividend znaša ob teh predpostavkah približno **14,8 milijona evrov letno**. To je približno 0,09 % vrednosti prenesenega premoženja (16,83 milijarde evrov) in približno 5 % zneska, ki bi ga sklad vplačal v ZPIZ. Za pokojninsko blagajno je to zanemarljiva razlika. Za demografsko prilagoditev Slovenije je to prvi resen, stabilen in neproračunski razvojni vir v zgodovini države.

2. Splošno stališče inštituta

Kaj v predlogu podpiramo in kje je vrzel

Kaj podpiramo

Slovenija potrebuje dolgoročen, namenski in strokovno upravljan vir, ki bo blažil naraščajoče obremenitve pokojninskega sistema, dolgotrajne oskrbe in javnih financ. Predlog pravilno ugotavlja, da bo staranje povečalo razkorak med zavarovanci in upokojenci ter da pretočni pokojninski sistem brez dodatnih virov ne bo dolgoročno vzdržen. **PODATEK** Predlog predvideva koncentracijo premoženja v ocenjeni vrednosti 16,83 milijarde evrov, delitev dividend med ZPIZ (40 %), politiko skrbi za starejše (10 %), družinsko politiko (10 %) in trajno akumulacijo (40 %), ter napoveduje rast bruto izdatkov za pokojnine z 9,8 % BDP (2022) na 12,8 % BDP (2057).

Koncentracija upravljanja, neodvisnost organov, revizijska sledljivost in javna razkritja so pravilne rešitve. Podpiramo jih brez pridržkov.

Kje je vrzel

Predlog demografsko problematiko obravnava skoraj izključno kot *primanjkljaj pokojninske blagajne, rast stroškov staranja in potrebo po dodatnem financiranju obstoječih sistemov*. Demografska preobrazba pa hkrati preoblikuje stanovanjsko politiko, oblikovanje partnerstev in družin, trg dela, izobraževanje, zdravstveno in dolgotrajno oskrbo, poselitev, infrastrukturo, mobilnost, občine in regije, migracije in integracijo, avtomatizacijo, medgeneracijske odnose ter socialno vključenost.

Zakon v sedanjí obliki spreminja **lastništvo in upravljanje** državnega premoženja. Ne vzpostavlja pa **razvojnega mehanizma**, ki bi Sloveniji omogočil pravočasno financiranje rešitev za družbo z manj mladimi, manj delovno aktivnimi, več starejšimi in izrazitimi regionalnimi razlikami.

Nacionalni demografski sklad bi moral financirati **oba** odgovora: (1) finančno blaženje posledic staranja in (2) aktivno pripravo države na demografsko prihodnost. Prvi odgovor je v predlogu izdelan. Drugi manjka.

Naše izhodišče: Teorija prilagodljive demografije

Inštitut razvija **Teorijo prilagodljive demografije (TAD)**, ki izhaja iz vprašanja, kako organizirati kakovostno, humano in vzdržno življenje tudi v primeru, ko ukrepi za dvig rodnosti ne zadostijo. TAD ne nadomešča pronatalitetne politike; gradi vzporedno vejo znanja. Njen okvir opisuje tri faze krčenja:

SCENARIJ faza zgodnjega opozarjanja (danes), faza strukturne prilagoditve (sredina stoletja) in faza transformacije (konec stoletja). Sklad, ki bi financiral samo posledice, bi Slovenijo pripravljaj na prvo fazo z instrumenti, ki bodo zastareli v drugi.

3. Kaj se lahko naučimo iz vzhodne Azije

Države, ki so v demografski prihodnosti pred nami – z vsemi napakami vred

Vzhodna Azija je edino svetovno območje, kjer se je ultra-nizka rodnost že spremenila v izmerljivo strukturno posledico. To je za Slovenijo dragocen laboratorij: napake so tam že bile narejene in plačane. Inštitut te izkušnje sistematično zbira in jih namerava vgraditi v svoje programe.

Država	Kaj so naredili	Kaj se je izkazalo	Kaj je uporabno za Slovenijo
Južna Koreja TFR 0,75 (2024)	Desetletja denarnih spodbud, subvencij in dodatkov; nato razglasitev demografskega izrednega stanja in centralizacija pristojnosti na vladni ravni.	Denar sam ne obrne trenda. OECD med vzroki izpostavlja stanovanjske in izobraževalne stroške, dvojnost trga dela, dolge delovnike in karierno breme materinstva.	Demografska politika je hkrati stanovanjska, delovna, izobraževalna in kulturna politika. Sklad, ki financira samo transferje, ponavlja korejsko napako.
Japonska projekcija -30 % preb. do 2070	Uradne projekcije uporabljajo kot podlago za socialno varnost, regionalno načrtovanje in prilagajanje javnih sistemov; banke praznih hiš, mobilne storitve, centri za delo starejših.	Prilagoditev deluje, kadar je načrtovana. Kjer ni bila, so nastale prazne vasi, opuščen stavbni fond in osamljene smrti brez odkritja.	Projekcije niso statistična vaja, ampak orodje načrtovanja šol, oskrbe, prometa in infrastrukture. To je natanko funkcija <i>Demografskega časovnega stroja</i> .
Singapur	Povezovanje stanovanjske politike s partnerstvom in družino; javno podprto spoznavanje in mreženje samskih; bonusi ob rojstvu; nacionalni načrt za kakovostno staranje.	Rodnost ostaja nizka, a je stanovanjska pot mladih parov bistveno hitrejša, oskrba starejših pa bolje organizirana kot v primerljivih državah.	»Stanovanje najprej« kot demografski ukrep; javna podpora spoznavanju in partnerstvu brez sramu in brez moraliziranja.
Kitajska in Tajvan	Obrat politike po desetletjih omejevanja rojstev oziroma po hitri modernizaciji.	Ko se rodnostna norma enkrat spremeni, je vrnitev izjemno počasna. Zamik med ukrepom in učinkom je 20-30 let.	HIPOTEZA Časovni zamik pomeni, da so ukrepi, sprejeti danes, namenjeni generaciji, ki je že rojena. Vsako leto odlašanja je izgubljeno leto.

OSREDNJA LEKCIJA ZA SLOVENIJO

Ko demografsko krčenje postane jasno vidno v pokojninski blagajni, je velik del spremembe že vgrajen v starostno strukturo prebivalstva. **Priprave se morajo začeti desetletja prej.** Slovenija zato ne bi smela ustanoviti samo sklada za financiranje računov, ki bodo nastali zaradi staranja, ampak tudi mehanizem za financiranje rešitev, ki bodo te račune zmanjševale ali družbi pomagale, da jih bo lažje obvladovala.

4. Predlagane dopolnitve zakona

Konkretni zakonodajni posegi z obrazložitvijo

PREDLOG 1 · 1. ČLEN, 2. ODSTAVEK

Razširitev namena sklada

Med namene sklada naj se doda:

»...financiranje raziskovalnih, podatkovnih, izobraževalnih, razvojnih in pilotnih projektov, ki krepijo demografsko odpornost Republike Slovenije, izboljšujejo pogoje za oblikovanje partnerstev in družin ter omogočajo pravočasno prilagoditev javnih sistemov, gospodarstva, občin in skupnosti na staranje in zmanjševanje prebivalstva.«

Obrazložitev. Sedanja dikcija »in izboljšanje demografske slike« je pravno prazna: ne določa niti vsebine niti instrumenta niti odgovornosti. Zakon, ki nosi ime »demografski«, mora povedati, kaj demografski cilj pomeni in kako se dosega. Brez tega bo ime sklada ostalo komunikacijska poteza.

PREDLOG 2 · NOV 31.A ČLEN

Program demografske odpornosti in prilagoditve Slovenije

Predlagamo namenski razvojni del sklada, ki financira projekte v osmih stebrih. Stebri niso naključni seznam: pokrivajo celoten življenjski lok od spoznavanja partnerja do dostojnega umiranja, ker je demografija natanko to.

Steber 1 · Demografski podatki, projekcije in zgodnje opozarjanje

- nacionalni demografski observatorij; projekcije po občinah in naseljih;
- povezovanje podatkov SURS, ZPIZ, ZZZS, NIJZ, GURS, MIZŠ in AJPEŠ;
- scenariji za leta 2035, 2050, 2075 in 2100;
- sistemi zgodnjega opozarjanja: zapiranje šol, pomanjkanje delovne sile, potrebe po oskrbi, praznjenje območij.

Referenca IDP: **Demografski časovni stroj** — občinam omogoča načrtovanje vrtcev, šol, zdravstva, prometa, stanovanj in komunalne infrastrukture na podlagi dolgoročnih projekcij. **OCENA** Brez te plasti bo sklad porabljal denar brez merljive podlage.

Steber 2 · Občine in regionalna demografska prilagoditev

- pilotne demografske občine in modeli za demografsko ogrožena podeželska ter obmejna območja;
- reorganizacija storitev v območjih z manj prebivalci; mobilne zdravstvene in socialne storitve;
- prenova praznih stanovanj in javnih objektov (japonski model bank praznih hiš, prilagojen slovenski lastniški strukturi);
- prilagoditev prometne, komunalne in šolske infrastrukture.

PODATEK Slovenija ima 212 občin z izrazito različnimi demografskimi profili. **OCENA** Enoten nacionalni ukrep zato ne more odgovoriti na potrebe vseh; prilagoditev je po naravi občinska.

Steber 3 · Partnerstvo, družina in starševstvo

To je steber, ki v slovenski javni politiki praktično ne obstaja, ker velja za osebno področje. Vzhodnoazijske izkušnje kažejo, da je prav ta neobstoje politike ena od tihih determinant nizke rodnosti.

- **Spoznavanje in zmenki:** programi in dogodki, ki mladim omogočajo spoznavanje zunaj aplikacij; podpora lokalnim skupnostim, društvom in delodajalcem pri organizaciji srečevanj; javna komunikacija, ki partnerstvo normalizira, ne moralizira.
- **Poroka in stabilna zveza:** odprava davčnih in socialnih pasti, ki poročene ali zunajzakonske partnerje postavljajo v slabši položaj; podpora prehodu v skupno gospodinjstvo.
- **Ne kaznovanje družin z dvema otrokoma:** **OCENA** Sedanji sistem podpore je oblikovan tako, da je »skok« s prvega na drugega otroka pogosto finančno najbolj boleč, čeprav je z demografskega vidika najbolj odločilen. Sistem, ki podpira šele tretjega otroka, prihaja prepozno.
- **Tretji in nadaljnji otrok:** stanovanjska, prostorska in delovna podpora večjim družinam, brez ideološkega okvira.
- **Družine zunaj mest:** spodbude za mlade družine na obrobju, podeželju in v praznečih se naseljih — stanovanje, širokopasovni dostop, vrtec, prevoz, delo na daljavo.
- **Neuresničeno starševstvo:** raziskovanje dokončne brezotrošnosti (žensk in moških), informiranje o reproduktivnem času, podpora pri neplodnosti.
- **Vrednotenje:** vsak družinski ukrep dobi izhodiščno stanje, merljiv cilj in neodvisno evalvacijo.

Reference IDP: raziskovalni okvir **Onkraj 2,1 (Efektivna nadomestna rodnost), Moški demografski umik (MDU), Indeks reproduktivnega časa**, programa **Ljubezen je tvoja moč** in **Odnosi in spolna vzgoja**.

Steber 4 · Mladi, izobraževanje in demografska pismenost

- programi za osnovne in srednje šole, fakultete in mladinske centre;
- izobraževanje o odnosih, prihodnosti dela, družini, stanovanju in staranju;
- vključevanje mladih v pripravo rešitev, ne le v njihovo obveščanje;
- razvoj mladih demografov, analitikov in projektnih sodelavcev; raziskovalne štipendije.

Reference IDP: **Demografski inkubator mladih** **PODATEK** pilotno izveden leta 2026 v Celju in na Ptuj; javno objavljeni rezultati: 5 izvedb, 95 udeležencev. Nadgradnja je **IDP Akademija** (glej poglavje 5).

Steber 5 · Srebrna ekonomija in kakovostno staranje

- tehnologije za samostojno bivanje, zaznavanje padcev, oddaljeno spremljanje;
- oskrbovana in prilagojena stanovanja; srebrne četrti; mobilnost starejših; digitalna dostopnost;
- preventivno zdravje in podaljševanje zdravih let življenja;
- living-lab testiranja rešitev, razvoj novih storitev in delovnih mest.

Referenca IDP: **Srebrna ekonomija Slovenije**. Inštitut se pri tem programu izrecno postavlja v vlogo *mostu, povezovalca in mlina*, ne lastnika ali edinega pobudnika: gre za področje, kjer je sodelovanje občin, podjetij, raziskovalcev in javnih institucij nujno.

Steber 6 · Medgeneracijske skupnosti, osamljenost in dostojno slovo

OCENA To je najbolj podcenjen steber demografske politike. V družbi, kjer se hkrati večja število zelo starih in manjša število potomcev, postane umiranje množična družbena izkušnja, na katero državljani niso pripravljeni — ne čustveno, ne organizacijsko, ne z znanjem.

- **Hospic in paliativna pismenost:** široki izobraževalni programi o oskrbi ob koncu življenja za svojce, prostovoljce, delodajalce, šole in javne uslužbenke; usposabljanje prostovoljcev; podpora žalujočim.
- **Preprečevanje osamljenosti:** sosedske in prostovoljske mreže, telefonske in obiskovalne sheme, skupnostni programi za starejše brez svojcev.
- **Medgeneracijsko bivanje:** povezovanje študentov in starejših, skupnostni modeli bivanja, skupnostna oskrba.
- **Medgeneracijski prenos znanja in premoženja:** mentorstvo starejših, urejen prenos nepremičnin in podjetij.

Kompetenca in partnerstvo IDP: inštitut na tem področju gradi na obstoječem znanju in mreži **Slovenskega društva hospic** ter na usposobljenosti svojih sodelavcev za spremljanje umirajočih (mednarodna licenca *thana doula*). Programa ne razvijamo od začetka in ne vzporedno z obstoječimi organizacijami; predlagamo, da se hospic in paliativna pismenost umestita v redno demografsko infrastrukturo države — v šole, občine, podjetja in usposabljanje javnih uslužbencev. **OCENA** Ob projicirani starostni strukturi bo Slovenija do sredine stoletja potrebovala nekajkrat več usposobljenih spremljevalcev ob koncu življenja kot danes; tega kadra ni mogoče zagotoviti čez noč.

Steber 7 · Delovna sila, avtomatizacija in produktivnost

- prilagajanje delovnih mest starejšim zaposlenim; podaljševanje zdrave delovne aktivnosti;
- avtomatizacija in robotika na področjih s strukturnim pomanjkanjem delavcev (oskrba, gradbeništvo, logistika, kmetijstvo);
- uporaba umetne inteligence za ohranjanje produktivnosti ob manjši delovni sili;
- prekvalifikacije in vseživljenjsko učenje.

Steber 8 · Migracije, integracija in vračanje znanja

- programi vračanja Slovencev iz tujine (**Slovenci po svetu**) in privabljanja strokovnjakov;
- integracijski programi, učenje slovenskega jezika, vključevanje v lokalne skupnosti;
- spremljanje dolgoročnih demografskih učinkov migracij, brez ideološke obarvanosti v obe smeri.

Institucionalno sodelovanje. Ta steber se vsebinsko neposredno prekriva s pristojnostmi **Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu**. Predlagamo, da se program vračanja in kroženja znanja gradi kot skupna shema sklada in Urada, ne kot vzporedna dejavnost. **HIPOTEZA** Diaspora ni le sentimentalna kategorija, temveč razpoložljiv človeški kapital: vsak vrnjen strokovnjak srednjih let prinese hkrati delovno aktivnost, davčno bazo in — pogosto — družino.

Nosilec pri IDP: konceptualni avtor diasporskega projekta in ambasador inštituta za Azijo je **dr. Tony Lenko**, ki bo za inštitut vodil povezovanje s slovensko skupnostjo v tujini in z azijskimi partnerskimi okolji, iz katerih črpamo primerjalne izkušnje (Japonska, Južna Koreja, Singapur).

PREDLOG 3 · 31. IN 32. ČLEN

Stalni vir financiranja razvojnega programa

Sedanji predlog razporeja celotne dividende. Predlagamo minimalen, a stalen namenski delež.

Namen	Veljavni predlog	Različica A (priporočena)	Različica B
ZPIZ (obvezno pokojninsko zavarovanje)	40 %	40 %	37,5 %
Politika skrbi za starejše	10 %	10 %	10 %
Družinska politika	10 %	10 %	10 %
Program demografske odpornosti in prilagoditve	—	5 %	5 %
Trajna akumulacija premoženja	40 %	35 %	37,5 %

Zakaj različica A. Odkrito: predlog, ki bi zmanjšal delež ZPIZ, je politično neizvedljiv in bi bil upravičeno napaden kot poseg v pokojnine. Zato predlagamo, da se namenskih 5 % odvzame iz *trajne akumulacije*, ne iz pokojninske blagajne. **OCENA** Učinek na dolgoročno rast glavnice je majhen; učinek na demografsko pripravljenost države je nesorazmerno velik, saj gre za edini razvojni vir, ki ni odvisen od letnega proračunskega pogajanja.

Če zakonodajalec ne želi poseči v razdelitev dividend, naj zakon določi drug reden vir: del najemnin od naložbenih nepremičnin, del donosov nad dolgoročnim referenčnim donosom, del neto prihodkov od finančnih naložb, evropska sredstva ali sofinanciranje projektov. Ključno je le eno: **vir ne sme biti odvisen od vsakoletne politične odločitve.**

PREDLOG 4 · 41. ČLEN IN NOV 41.A ČLEN

Strokovni svet za demografsko prihodnost

PODATEK Sedmi odstavek 41. člena predloga zahteva, da so v nadzorni svet imenovani strokovnjaki za finance, korporativno upravljanje, upravljanje obveznosti in premoženja ter korporacijsko pravo. Zahteve po znanju s področja demografije, družinske politike, staranja, regionalnega razvoja ali medgeneracijskih odnosov ni.

OCENA Sklad z demografskim imenom in brez demografske kompetence v organih bo v praksi upravljavalec premoženja, ne demografska institucija.

Predlagamo ustanovitev neodvisnega **Strokovnega sveta za demografsko prihodnost** (demografija, aktuarska znanost, družinska in stanovanjska politika, staranje in dolgotrajna oskrba, migracije, trg dela, regionalni razvoj, tehnologija in avtomatizacija, evalvacija javnih politik), v katerem so zastopani tudi mlajša generacija, občine, starejši, raziskovalne institucije in civilna družba. Svet **ne odloča o naložbah**; ocenjuje demografsko strategijo, prednostne programe in dolgoročne učinke porabe sredstev. Njegova mnenja so javna.

PREDLOG 5 · 54. IN 57. ČLEN

Obvezno letno Poročilo o demografskem učinku

Sklad naj poleg finančnega in revizijskega poročila vsako leto objavi tudi poročilo o demografskem učinku, ki spremlja najmanj: starostno strukturo prebivalstva; razmerje med zavarovanci in upokojenci; stopnjo rodnosti in kohortno rodnost; dokončno brezotročnost žensk in moških; starost ob prvem otroku; stanovanjsko osamosvajanje mladih; regionalno praznjenje; dostopnost dolgotrajne oskrbe; zdrava leta življenja; migracijske tokove; pomanjkanje delovne sile; ter učinke financiranih projektov.

Vsak financiran projekt mora imeti: izhodiščno stanje, merljive cilje, obdobje izvajanja, neodvisno evalvacijo, javno objavljene rezultate in možnost razširitve, če se pilot izkaže za učinkovitega.

OCENA Brez merjenja bo demografski del sklada v petih letih postal proračunska postavka brez lastnika.

PREDLOG 6 · NOV 31.B ČLEN

Financiranje izključno prek odprtih in konkurenčnih postopkov

Te dopolnitve **niso predlog neposrednega financiranja Inštituta za demografsko prihodnost** ali katerekoli druge vnaprej določene organizacije. Sredstva morajo biti dostopna prek javnih razpisov, preglednih meril, neodvisnega strokovnega ocenjevanja, obveznega razkritja prejemnikov, revizijske sledljivosti ter javne objave rezultatov in evalvacij.

Upravičenci naj bodo občine, univerze, raziskovalne organizacije, javni zavodi, nevladne organizacije, socialna podjetja in gospodarske družbe, kadar izvajajo preverljive projekte v javnem demografskem interesu. Inštitut bo na te razpise kandidiral pod enakimi pogoji kot vsi drugi — ali pa sploh ne.

PREDLOG 7 · 2. ČLEN (9. TOČKA) IN 25. ČLEN

Prazni stavbni fond kot demografsko sredstvo

Predlog zakona pozna »namenske nepremičnine za starejše« (domovi, oskrbovana stanovanja). Predlagamo razširitev na **prenovo in ponovno uporabo praznega stavbnega fonda** v demografsko ogroženih območjih — za mlade družine, medgeneracijsko bivanje in skupnostno oskrbo. **HIPOTEZA** Prazna hiša na podeželju je hkrati simptom praznjenja in najcenejši razpoložljivi instrument za njegovo zaustavitev; japonske izkušnje kažejo, da neuporabljen stavbni fond sam po sebi ne najde novega lastnika.

PREDLOG 10 · PREHODNE DOLOČBE

Pilotna faza 2027–2030 in klavzula pregleda

Programa ne predlagamo kot dokončno strukturo. Predlagamo **pilotno obdobje 2027–2030** z omejenim obsegom sredstev, neodvisno zunanjo evalvacijo v letu 2030 in zakonsko klavzulo pregleda: če se program izkaže za neučinkovitega, se sredstva vrnejo v akumulacijo. Institucija, ki predlaga nov javni instrument, mora predlagati tudi način, kako se ga ukine.

5. IDP Akademija: slovenski izvozni izobraževalni program

Predlog 9, razširjeno · Steber 4 Programa demografske odpornosti

Vsak od predlaganih stebrov ima isto omejitev: **ljudi**. Slovenija nima kadrovske baze, ki bi znala demografske podatke prevesti v občinske, šolske, zdravstvene in gospodarske odločitve. Nobena količina denarja tega ne nadomesti. Zato je izobraževalni program prvi pogoj, ne postranski projekt.

IDP Akademija je razvojna platforma inštituta za mlade raziskovalce, analitike in projektne sodelavce. Njeno ambicijo formuliramo odkrito: **HIPOTEZA** ker se demografsko krčenje v Evropi in Aziji dogaja hkrati, a nikjer ni razvitega celovitega izobraževalnega programa demografske prilagoditve, ima Slovenija priložnost, da tak program razvije prva in ga ponudi svetu.

Kaj Akademija je

Ne študijski program, ampak prizma

Akademija ne vzgaja »demografov« kot ozke poklicne skupine. Vzgaja ljudi, ki v vsakem poklicu — v občini, šoli, bolnišnici, podjetju, mediju, ministrstvu — nosijo demografski filter razmišljanja: kaj bo ta odločitev pomenila čez 20 in 50 let.

Trije nivoji učenja

(1) strukturirano znanje: demografija, podatki, metoda, etika, komuniciranje; (2) mentorirano delo na resnični nalogi (občinski profil, analiza, delavnica); (3) refleksija in portfelj.

Kompetenčni model

Pet razvojnih ravni: opazovalec → mladi sodelavec → raziskovalni sodelavec → nosilec naloge → projektni strokovnjak. Vsaka raven ima dokazila in merila prehoda.

Etične varovalke

Program razvija ljudi, ne izkorišča brezplačnega dela; omogoča zaposlitev, vendar je ne obljublja; gradi javno vrednost, ne kadrovske baze.

Zakaj je to nacionalni in ne zgolj institutski interes

- **OCENA** Sklad bo v prvem desetletju razdelil sredstva za projekte, ki jih bo moral nekdo pripraviti, oceniti, izvesti in ovrednotiti. Če te kompetence ni, bo denar porabljen po logiki obstoječih interesnih skupin.
- Občine potrebujejo ljudi, ki znajo brati projekcije, preden gradijo ali zapirajo vrtec.
- Podjetja potrebujejo ljudi, ki znajo napovedati kadrovske vrzeli deset let vnaprej.
- Šole potrebujejo učitelje, ki znajo o demografiji govoriti brez strašenja in brez moraliziranja.

PREDLOG 9 — ZAKONSKO BESEDILO

V okviru 4. stebra Programa demografske odpornosti se vzpostavi **nacionalna shema razvoja demografskih kadrov**: raziskovalne štipendije, mentorirana pripravništva, sofinancirana mesta mladih raziskovalcev pri občinah in raziskovalnih organizacijah ter izobraževalni moduli za javne uslužbenke. Shema je dostopna vsem izvajalcem prek javnih razpisov (glej Predlog 6). Inštitut za demografsko prihodnost ponuja svoj kompetenčni model, pedagoško zasnovo in mentorsko mrežo kot *javno dostopno podlago* za tako shemo — ne kot pogoj svojega financiranja.

6. Opazovalnica NDS: kako bomo spremljali delo vlade

Naša zaveza po vložitvi tega predloga

Inštitut ne bo predloga zgolj vložil in nanj pozabil. Vzpostavljamo **Opazovalnico Nacionalnega demografskega sklada** — javno, brezplačno in nestrankarsko spremljanje zakonodajnega in izvedbenega postopka. Delujemo z dobro namero: vladi in Državnemu zboru ponujamo znanje, ne nasprotovanja.

Kaj spremljamo	Kako	Javni izdelek
Zakonodajni postopek	Sledenje amandmajem, razpravam v odborih, mnenjem zakonodajno-pravne službe	Kratka javna analiza ob vsaki obravnavi
Usoda naših predlogov	Preglednica: sprejeto / delno / zavrnjeno / brez odziva	Javna preglednica na spletni strani
Izvedba zakona	Strategija upravljanja naložb, letni načrt, prvi vplačani zneski	Letno poročilo Opazovalnice
Demografski učinek	Kazalniki iz Predloga 5, tudi če jih zakon ne bo zahteval — objavimo jih sami	Demografski semafor sklada

OCENA Ta funkcija je za javno razpravo najbolj koristna prav zato, ker je institucionalno nevtralna: nimamo kandidatov, mandatov ali političnih dolgov. Imamo podatke in dolgoročno perspektivo.

7. Sklepno stališče

Nacionalni demografski sklad ne sme postati zgolj nov naslov za centralizirano upravljanje državnega premoženja in dodatno financiranje obstoječega pokojninskega sistema. Če bo sklad samo pokrival naraščajoči primanjkljaj, bomo financirali *posledice* demografskega razvoja, ne da bi vlagali v *sposobnost države, da se mu prilagodi*.

SCENARIJ Slovenija ima zaradi svoje velikosti, raznolikosti občin in možnosti povezovanja nacionalnih podatkovnih zbirk realno priložnost, da postane evropsko pilotno okolje demografske odpornosti — dovolj majhna, da je mogoče celotno državo obravnavati kot en sam koherenten podatkovni sistem, in dovolj razvita, da so rešitve prenosljive.

Predlagamo, da se Nacionalni demografski sklad iz pretežno finančnega blažilnika nadgradi v **trajni nacionalni instrument pokojninske varnosti, demografske odpornosti in prilagajanja Slovenije**.

Pozdravljamo ustanovitev sklada. Menimo pa, da mora biti njegova časovna perspektiva daljša od naslednjega pokojninskega primanjkljaja. Njegova naloga ne sme biti samo plačevanje prihodnjih računov. Njegova naloga mora biti tudi financiranje prihodnosti, v kateri bodo ti računi obvladljivi.

Aleksandar Uglješić
direktor / predsednik
Inštitut za demografsko
prihodnost

Žiga Florjan Sedevčič
soustanovitelj
Inštitut za demografsko
prihodnost

Rok Mlakar
soustanovitelj
Inštitut za demografsko
prihodnost

dr. Tony Lenko
ambasador za Azijo
Inštitut za demografsko
prihodnost

PONUDBA SODELOVANJA

Inštitut je pripravljen brez plačila predstaviti te predloge pristojnemu odboru Državnega zbora, Ministrstvu za finance in Uradu za demografijo, sodelovati v strokovnih delovnih skupinah ter za potrebe zakonodajnega postopka pripraviti dodatne analize, občinske projekcije ali primerjalne preglede tujih ureditev. Pišite na **info@demografskaprihodnost.si**.

Inštitut za demografsko prihodnost · Zavod NEO ARK 2035 · Ulica 25. maja 21, 1270 Litija
www.demografskaprihodnost.si · info@demografskaprihodnost.si · Dokument PRIP-ZNDS-2026-01, različica 1.0, 14. 7. 2026